

Gerren arteko urteak (1919-1939)

1920ko hamarkada

Ideia nagusiak

- 1919-1923. Gerraondo latza
- 1923-1929. Hamarkada “zoriontsua”
- 1929-1939. Faxismoaren gorakada

Gerraondo latza

- Gerra Turkian (1920-1923)
- Gerra Errusian (1917-1923)
- Gerra Irlandan (1919-1921)

- Errefuxiatuak eta populazio mugimenduak Erdialdeko Europan

Saint Germaneko Ituna (1919)

Austria-Hungariako Inperioa deuseztua

Austriako Lehen Errepublikak

Austria ezin Alemaniari batu

Sevres (1920)

ITURRIA: geuk egina - G. Chaliand eta J. Rageau, XX. mendeko atlas politikoa, 1989

Gerraondo latza

- Errusiako Gerra Zibila (1918-1923)
- Altxamendu komunistak (eta kontra-iraultza)
- -Grebak Erresuma Batuan eta Frantzian
- - Autoritarismoa eta faxismoa Europan zehar

Gerra eta iraultza Europako ekialdean

- Polonia vs Errusia (1919-1921)
- Hungarian: Bela Kun-en iraultza

Gatazkak eta komunismoa Europako mendebaldean

- III Internazionala (PCE 1920, PCF 1921, PCI 1921...)
- Hirurteko Boltxebikea Espainian
  - - Pistolerismoa Katalunian
- Grebak Frantzia eta Erresuma Batuan (1920-1921)
- Greba orokorra Italian (1919ko iraila)

Erregimen autoritarioen adibideak

- **Miklós Horthyren Erregentzian Hungrian:** 1920 eta 1944ko tartean. II Mundu Gerran Ardatzako indarrei batu zitzaien. Bela khunen kontra, Hungariako Errepublika sobietarren Lehen ministraria zena, altxatu zen. Esperientzia komunista txiki baten ostean Izu zuria
- **O Estado Novo, Antonio de Oliveira Salazar Portugalen.** Frankok mirestu zuen diktadorea. Bando nazionalari laguntza funtsezkoa gerra zibilean. 68an Marcelo Caetano erregimenaren jarraitzailea. 1974an krabelinen iraultza gertatu arte
- **Primo de Riveraren Diktadura Espainian.** Berrezarkuntza borbonikoaren amaiera. Diktadura modernizatzailea.
- **Errumaniako Errege Karlosen Diktadura.** II Mundu Gerran gobernatu zuen. Guda Santa bezelako borroka bultzatu zuen bateratze nazionalaren aldekoa

Faxismoaren jaiotza: gerraren frustrazioa

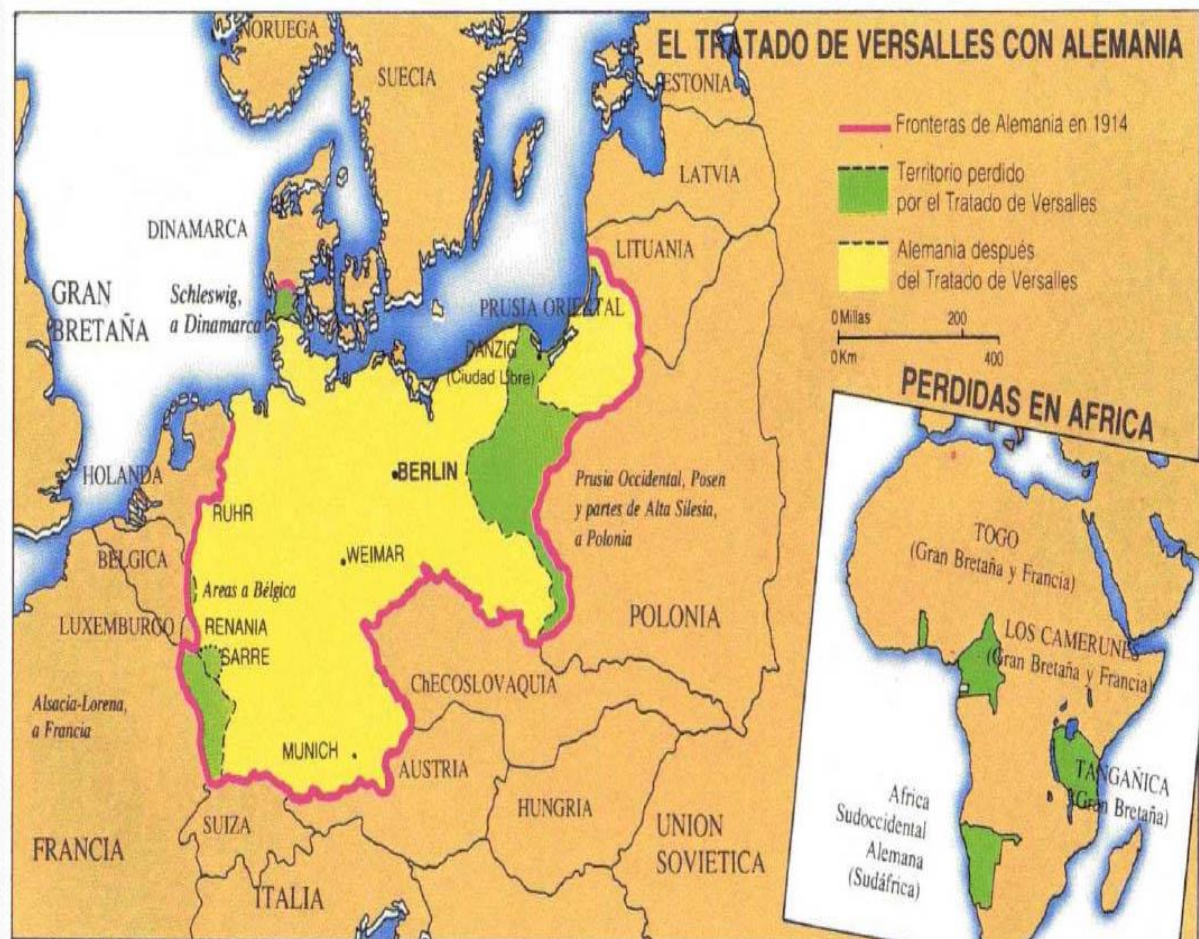
- Italia: Vittoria mutilata
- - Frustrazioa gerra negoziazioen ondorioz
- Egoera politikoa nahasita
- Alemania:
  - - 1918ko iraultza
  - - Versaillesko ituna

Italia: Vittoria mutilata

- Pisu gutxiago gerra negoziazioetan (militarki ahulagoa)
- Londresko Itunaren (1915) promes guztiak ez ziren bete
- - Dalmaziako kostaldean (Kroazia) lurralde gutxi Italiarentzat

Versaillesko ituna

Nazioen Elkartearen sorrera (1920. urtean)

Helburuak

1. Bakeari eustea
2. Segurtasun kolektiboa bermatzea
3. Armagabetzea
4. Lankidetzatza

Diplomazia aldeaniztunean oinarrituta

Erakundearen organoak

- Egoitza: Suitzan (Geneva)
- Batzar Nagusia
- Kontseilua
- Idazkaritza
- Nazioarteko Justizia Auzategi Iraunkorra

1945. Urtean , desagertu egin zen, oso erakunde ahula izateagatik

Nazioen Elkartearen lorpen nagusiak

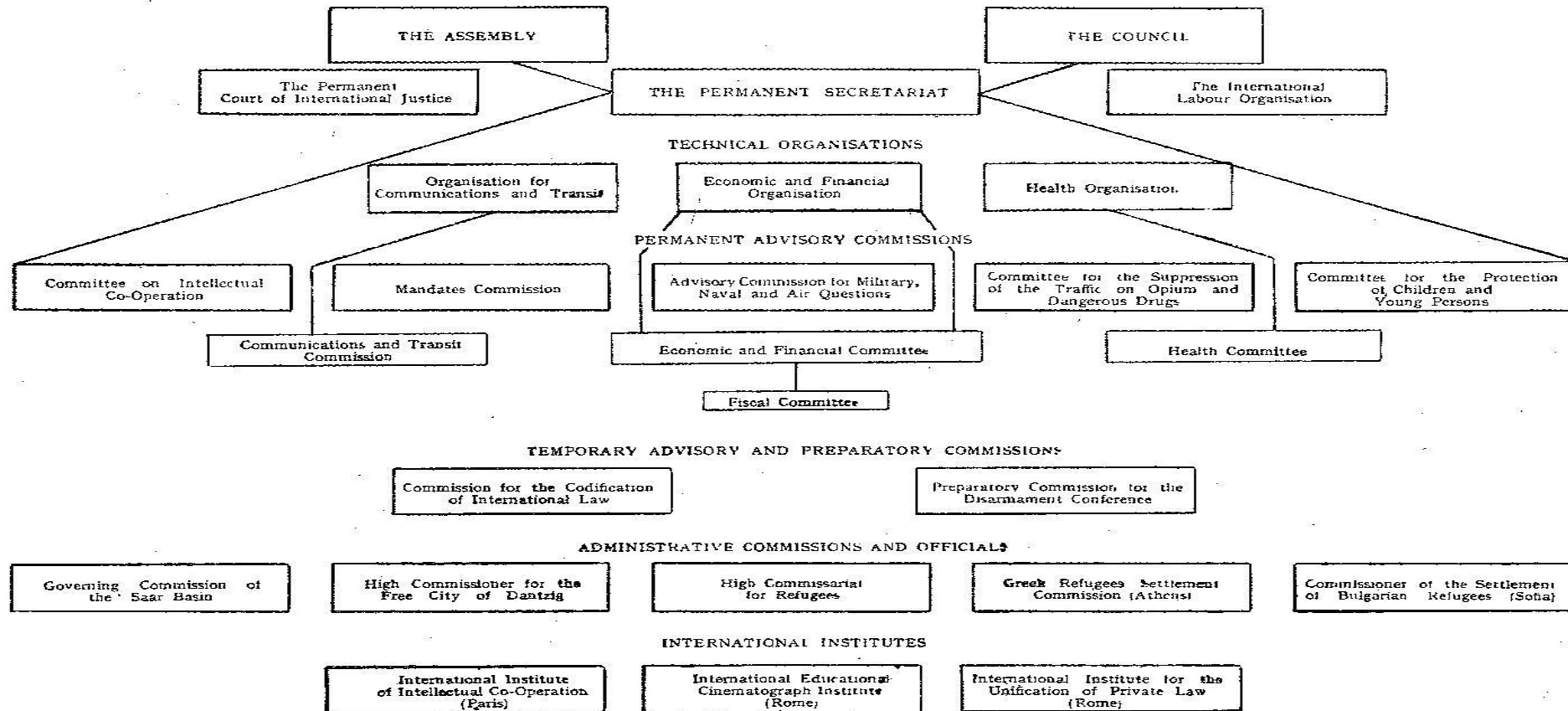

- **Urrezko aroa**

- - 1924. Dawes Plana (Itun ekonomikoa, Frantizak Ruhr eskualdetik adle egin zuen)
- - 1925. Locarnoko Ituna
- - 1926. Alemania sartu
- - 1928. Kellog- Briand Ituna (gerrarik ez)

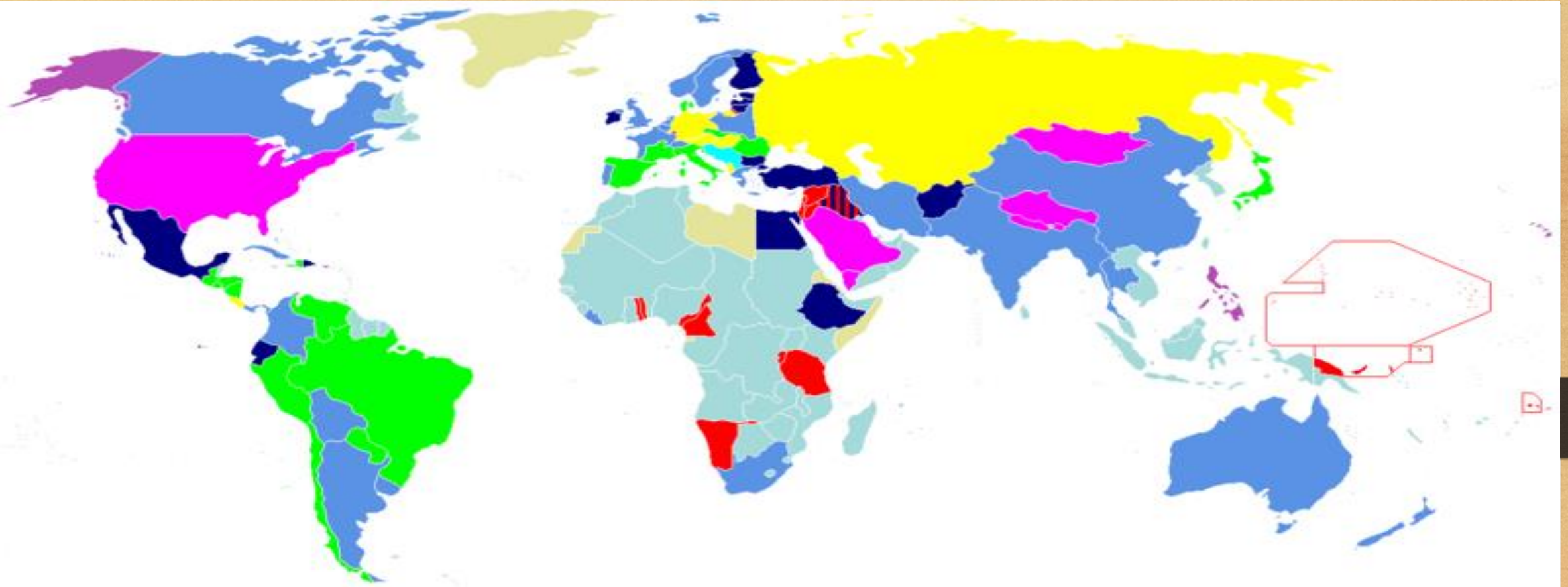

ORGANISATION OF THE LEAGUE OF NATIONS

THE LEAGUE OPERATES THROUGH :

I. THE ASSEMBLY. — II. THE COUNCIL. — III. AUXILIARY ORGANISATIONS.

- Founding member and member until the end
- Founding member that left and joined again
- Joined later and stayed in until the end
- Founding members that left
- Joined later and left later

- League of Nations mandate
- Non members
- Colonies of members
- Colonies of members that left
- Colonies/territories of non members

**League
of
Nations**

Alemanianaren galerak

- Lurraldea:
- Ekonomia:
- Populazioa:

Iraultza Alemanian (Spartakusbund)

Iraultza/kontra-iraultza Alemanian (1920)

- Kapp-eko Putsch
- Rurh-eko altxamendua

Eskuin muturreko mugimendu totalitarioen ezaugarri orokorrak

1. ezaugarria: Proiektu politikoa

- Proiektu politikoa **estatu totalitarioa eta korporatiboa** sortzea da:
  - Korporatibismoak nazio/estatu nozioa klase edo gizabanako ideiarene gainean jartzen du
  - Desadostasun politikoa ezabatzen dute eta **alderdi bakarraren** existentzia defendatzen dute
  - Partikularismo guztiak ezabatzen dira zentralismoaren alde
  - Demokrazia liberala krisiaren aurrean eta nazioarteko langileriaren aurrean **hirugarren bide alternatibo** moduan aurkeztu ziren erregimen faxistak.

2. ezaugarria :Interklasismoa

- Gizarte-kide **interklasistak**

- Nekazari txikiak, hiri-langabeak, burgesia txikia eta txirotuta. Komunismoaren eta desordena publikoaren beldur direnak.
- **Masen obedientzia:** masa-politikari emozioaren aplikazioa.
  - **masa-komunikabide berrien erabilpen trebea**
  - Buruzagi karismatikoarekiko leialtasuna
  - Partiduarekiko atxikimendua
  - Sinboloen erabilpen masiboa: banderak, ikurrak, jantziak: batasun itxura irudikatzeko bideak
  - Masa mobilizazio taktika leninistak miresten zituzten. Klase-etsaiaren tresnak erabiltzen saiatu ziren

3. ezaugarria: burgesiaren aukera politikoa

- Mugimendu hauen klase-interesen existentzia ukatzen du eta klase-borroka ezabatzen saiatzen da.
- Burgesiaren zati handi batek faxismoa babestean bere klase-interesak defenditzen zituztela pentsatzen zuen
  - Ugazaben klaseak faxismoa sustatu eta finantziatu zuen, langileria eta demokrazia liberalaren kontra jotzeko asmoz
  - **Langile-iraultzaren aukera desagertarazteko**
  - Klase-sindikatuaren ezabapena
- Balore tradizionalen defentsa eta **etorkizunerako proiektua. Hori dakar berria faxismoak**

4 ezaugarria: proiektu ekonomikoa

- Nazionalismo ekonomikoa
- Liberalismo ekonomikoari mugak jartzen dizkio
  - **Autarkia** eta ekonomiaren norabide zentralizatua
  - **Protektionismo** handia eta merkatuan esku-hartze handia
  - Kartel eta monopolioen sorrera eta **Estatuak babestutako enpresen sorrera**

Genero-ordena tradizionala: familia eta natalismoa.

Emakumeen nazionalizazioa

- **Familia-balore tradizionalak** sustatu zituzten. Sexu bakoitza bere lekuan
  - Emakumezkoa=amatasuna; piraмена sustatzea
  - Gizonezkoa= gizontasun oldarkorra
- Jaiotze tasa handien exijentzia
- Gerraren ostean sortutako **feminismo** goiztiarraren kontrako eraso: **desbideratze intersexuala**
  - Emakumezko sufragioaren ezabatzea
  - Emakume-lanaren kontrako jarrera gogorra eta langabetuen ejerzitoaren defentsa: lana aurkitzen ez duten gizonen alde
- Emakumeek eta familiak aberriaren aldeko zaletasunaren bultzatzaileak: **ama izatea emakumezko funtziorik baliotsuena**. Amen onespena gizartearen eta Estatuaren aldetik

Buruzagi nagusiak

Liderraren gurtzea

Faxismo italiarraren bi aroak

- 1922-1926. Iritsiera eta moldaketa
  - - “Aniztasun” politikoa (sozialismoa salbu), pribatizazio ekonomikoak...
  - Hauteskunde legea faxisten onerako
- 1926- 1945. Faxismoa
  - - Alderdiak debekatuta, gizartea talde faxistetan antolatua, etab.
  - Ekonomia: estatu zuzendaria, autarkia

Faxismo italiarra 1

- Mussolinik Milaneko Fascioa sortzen zuen eta **1915**ean elkarte nazionala bihurtu zen
- **1919**an Gerraren bukaera eta frustrazioa: ez dute betetzen zituzten asmoak: Tirol/Dalmacia
- 1919 langile-iraultzaren beldurraren aurrean ertain-klaseak eta goi-burgesia *Fasci di Combattimentoren* atzean jarri ziren langileria akabatzeke asmoarekin
  - Alkandora Beltzak
  - Ardittiak: lurrandidun handien gaztedi armatua
- **1921**ean **Partidu Nazional Faxista** sortu zuten (antiliberala eta antikomunista)
- **1922**an **Erromako Martxa**: Mussolinik Victorio Manuele Erregea ahalmen politikoari uztea behartu zuen

Faxismo italiarra 2

- **1924** Giacomo Matteotiren erahilketa, diputatu sozialista eta oposizioaren liderra zena. Erakunde parlamentariotik aldenduta gobernu berri baten garaiaren hasiera dugu eta Mussolini arduraduna.
- **1927an Carta del Lavoro** aldarrikatu zuten: Erregimen korporatiboruntz aurrerapausua: sindikatu bakarra, gainontzeko guztiak debekaturik
- **1928an** Partidu politiko guztien debekatzea
- **1935ean** Depresio Handiak Etiopiaren inbasioa areagotu zuen
- **1936an** Espainiako Gerra Zibilean parte hartzea
- **1939an** II Mundu Gerraren hasiera dugu

Mateotti

Politikari sozialista italiarra, antifaxista

Faxismoaren gehiegikeriak behin eta berriz salatu

Indarkeriaren kontratkoa

Nazismoaren berezitasunak

- Ideologia alemaniarra 20ko urteetan sortua eta 30ko urteetan protagonista izan zen
- **Hiritartasuna definitzeko biologia-faktorea** hartu zuten: **arraza arioia**
  - Arraza arioaren nagusitasuna eta antisemitismoa dana batera
    - Gizon arioia/sortzailea/gizon-itxura eta gerrazalea
    - Komunitate judutarra gizon arioaren alderantzizkoa zen erabat
  - Arrazaren hobekuntza **eugensiaren bidez** beste herrietan ere praktizatzen zuten: EEBB, Australia, Suedia
- NSDAPeko programaren 25 puntuak ez zituzten aldatu. Partidu faxista zen
  - **Estatu/nazioaren garrantzia.** Gizbanakoaren gainean beti
  - Lana fronte nazionalaren sorrera: **sindikatu bakarra** langile guztiontzat
  - **Inperialismo** erradikalaren aldekoak dira
  - **Führer**, lider karismatikoaren borondatearen garrantzia

Nazismoaren gorakada 1

- **1919** Hitler Bavierako armadaren partaidea Langile Partidu Alemaniarrera hurbildu zen eta propagandaz arduratzen hasi zen
- **1920** Langile Partidu Alemaniarraren 25 puntu programa aldarrikatu zuten: laguntza finantzarioa/Hitler hizlaria/ komunismoaren kontrako lehenengo kanpainak
- **1921 Partidu Nazional Sozialista** bihurtu zuten Hitlerrek zuzendua
- **1923** Estatu Kolpea Weimar Errepublikaren kontrakoa: Hitlerri 5 urteko kartzela zigorra ezarri zioten eta kartzelan *Nire Borroka* idatzi zuen
- **1929** Partidu naziaren hauteskunde-indarraren zabalkundea
- **1933** Parlamentuaren gehiengoa izan gabe Hitler lehenengo kantzillerra izendatu zuten eskuin aldeko indar politikoei lagunduta

Nazismoaren gorakada 1933ez geroztik

- Behin kantzilerra Hitlerrek hauteskunde berriak iragarri zituen (1933ko martxoan) propaganda nazi handia
- **Reichtag-en erretzea:** parlamentuaren erretzea komunisteri eta sozialisteri leporatu zieten, baina SAk izan ziren: iraultzaren izua zabaldu zen
- Hauteskundeak pasa eta gero parlamentuaren kontrola lortu zuen: mugagabeko ahalmena lortu zuen kantzillerrak **“Erabateko botereen dekretua”**: gobernatzea dekretuen bidez
- **1933-1945 III Reich-i hasiera eman zioten.** Kantzillerra eta herriaren arteko erabateko identifikazioa. Herriaren interesak kantzillerrak isladatzen ditu. Bere ahalmena partidu barruan **“Aizto luzeen gauean”** berretsi zen:
  - ”Eraginik gabeko” parlamentuaren aldaketa
  - Gizartearen gaineko kontrola
  - Gerrazale berriak: SSak
  - Berrarmatzeari ekin zioten
  - Zientziak lagundu eta justifikatu zuen erregimena

Hamarkada zoriontsua

Gerra Handiaren ondoko zailtasunak

1919-1924

- XIX. Mendeko kapitalismo liberalaren oinarriak ezbaian jarri ziren: Estatuaren eskuhartze haundiagoa ekonomian baina arautu gabe
- Urre-patroiaren amaiera libera sterlinaren pisuaren galera eta dolarraren egonkortasuna
- Gerraren ostean Estatu Batuen saldo hartzekoduna: Estatu Batuek Europari 6.000 miloi dolar eman maileguetan
- Versaillesko porrot ekonomikoa
  - Nazioarteko ekonomiaren funtzionamendurako ez ziren joko-arauak hartu
  - Alemaniari gerraren errua egozteari alemaniaren hondamena areagtu eta sistema ekonomikoaren berreraikitze oztopo gaindiezina
  - Alemaniak kalteen ondorioz ordaindu beharrekoa izaugarria zenezsuspertze ekonomikoa ezinezkoa.
  - **1923an kalte ordainak ordaintzeari utzi zion Alemaniak:**
    - Frantziako ejerzitoak Rhureko eskualde industrialak inbaditu zuen
    - Hiperinflazio dinamika zabaldu zen eta ekonomia gelditu egin zen
    - **KONPONEZINEZKO ARAZOA**

1924ko Dawes Plana

- Diru kantitatea jeitsi egin zen eta Estatu Batuek maileguak eskaini zizkioten Alemaniari kalte ordainei aurre egiteko.
  - 1.546 miloi dolarreko maileguak zituen Alemaniak eta horietatik 1.039 Ipar Ameriketako Bankuek estali zituzten
- **Estatu Batuek finantza-zirkuitu bat eraiki zuten:** EEBBek Alemaniari/ Alemaniak Frantziari eta Britania Handiari/Frantziak eta Britania Handiak Estatu Batuei
- Helburua: Alemaniak bere hartzekodunei (Frantzia- Britania Handia) ordaintzea eta hauek, bere aldetik, Estatu Batuei mailegatutakoa ordaintzea
- 1925. eta 1929. urteen arteko Europaren berpizkunderako oinarritzkoa izan zen sortutako zirkuitoa

1925ko Locarnoko Hitzarmenak

- Nazioarteko distentsioa
- Rhureko eskualde industrialaren okupazioaren amaiera
- Nazio Elkarteak onartu zuen Alemania bazkide
- Suspertze ekonomikoa/ kapitalismoaren hedatze aldia/ euforia eta erabateko konfidantza sistema kapitalistan

Hamarkada zoriontsua

Estatu Batuetako 20. urte zoriontsuak

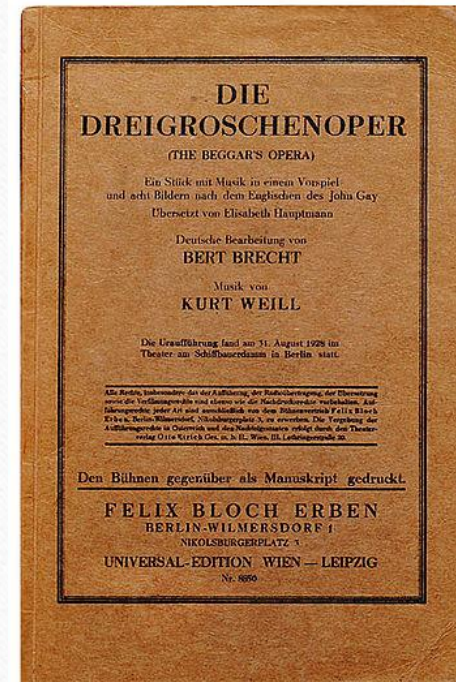
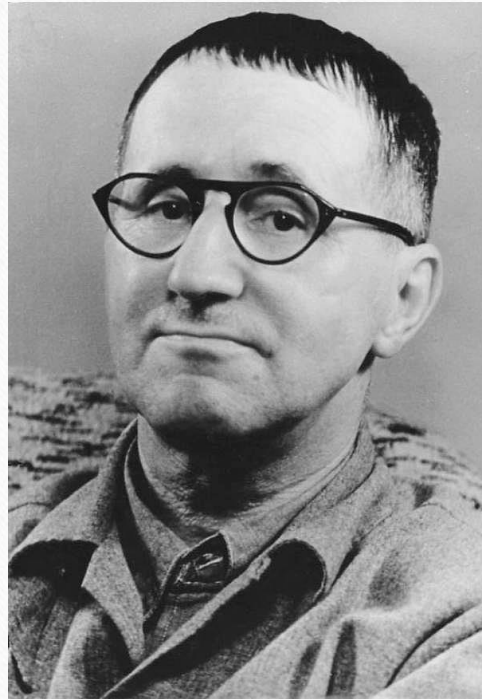
- Hogeiko hamarraldiko zabalkundea ia Estatu Batuetan baino ez zen gertatu
- *American way of life*: Kontsumo ondasun pilaka produkzioa: automobilak, telefonoak, elektratresnak, jantziak. Erosten Handiaen agerpena
  - Kontsumo ondasunen banakako kontsumoa
  - Publizitatea eta hedabideak
  - Masa ikuskizunak
  - Kontsumo banakako maileguak/epekako salmenta
  - Hipotekak
  - Kontsumo euforia
- Europako herrietan zailtasun ekonomikoak: deflazio-politikak/ moneta masa murrizketa

Bauhauseko eskola

Literatura (Bertol Brecht)

Zinema

Carl Zuckmayer

Charles Chaplin

Arte abangoardista

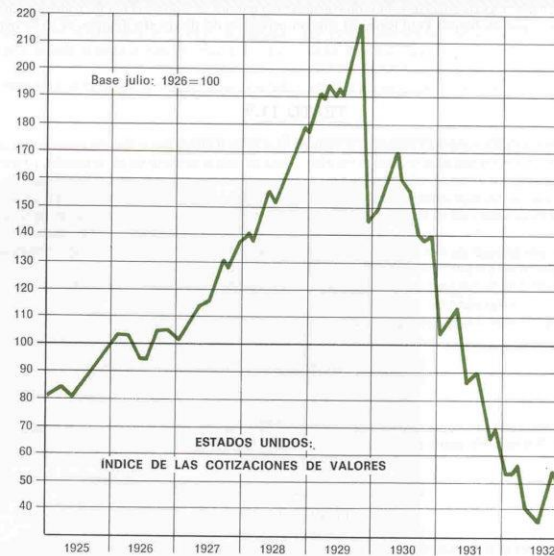
Surrealismoa

dadaismoa

1929ko krisia

Gai honen bete behar diren edukiak

- Estatu berriak
- Nazioen Elkartea
- Alemaniako egoera
- Eskuin muturreko mugimendu totalitarioen ezaugarri orokorrak
  - Proiektu politikoa
  - Interklasismoa
  - Burgesiaren aukera politikoa
  - Proiektu ekonomikoa
  - Buruzagi nagusiak
  - Italiako Faxismoa
  - Alemaniako Nazionalsozialismoa
- Gerra Handiaren ondoko zailtasunak
  - Dawes plana (arazo ekonomikoak)
  - Locarno Ituna (bakea mantentzeko hitzarmena)